

«ДА ВАЙНЫ СВЕТ ДРЭННА ВЕДАЎ БЕЛАРУСЬ...»

Нумар газеты, што выйшаў 70 гадоў таму, быў прысвечаны першай гадавіне вызвалення Мінска і краіны. На старонках змяшчаліся віншаванні нашаму народу, дасланыя маршаламі Савецкага Саюза, народнымі артыстамі і мастакамі, а таксама ўспаміны, артыкулы, нарысы, прысвечаныя вызваленню. Гэта быў першы святочны нумар газеты, прымеркаваны да Дня вызвалення.

РАЗМАХ БІТВЫ, ШТО ЗДЗІВІЎ УВЕСЬ СВЕТ

«У Вялікай Айчыннай вайне беларускі народ праявіў сапраўдны масавы гераізм, — пісала «Звязда» ў ігальным слове да чытачоў. — У барацьбе з ненавіснымі нямецкімі захопнікамі вызначыліся не адзінкі і нават не сотні, а сотні тысяч людзей — палкіх савецкіх патрыётаў <...>. З дня вызвалення беларускай зямлі мінуў год. І за гэты год працоўныя Савецкай Беларусі [тут і далей арфаграфія і пунктуацыя захаваны. — Аўт.] дасягнулі значных поспехаў у адраджэнні сваёй гаспадаркі, разбуранай нямецка-фашысцкімі захопнікамі. З дапамогай вялікага рускага народа, з дапамогай усіх народаў Савецкага Саюза беларускі народ прыняўся за выкананне гістарычнай задачы па ліквідацыі вынікаў нямецкага гаспадарання».

З гадавінай вызвалення Беларусі павіншавалі маршалы Савецкага Саюза Георгій Жукаў, Аляксандр Васілеўскі, генерал арміі Іван Баграмян, двойчы Герой Савецкага Саюза, контр-адмірал Іван Папанін...

Маршал Савецкага Саюза Канстанцін Ракасоўскі даслаў артыкул пад назвай «Гістарычная бітва за Беларусь».

«Размах бітвы за Беларусь, тэмп развіцця наступлення сваёй нябачанай грандыёзнасцю, няўхільна нарастаючай сілай, імкліваасцю нашых удараў здзівілі ўвесь свет, — пісаў маршал. — Наступальныя аперацыі за вызваленне Беларусі ў чэрвені — ліпені 1944 года з'явіліся пачаткам агульнага летняга наступлення Чырвонай Арміі. Нямецкае камандаванне, лічачы Беларускі фронт найважнейшым напрамкам, трымала тут вялікую колькасць войск, так званую цэнтральную групу арміі, пад камандаваннем генерал-фельдмаршала Буш».

Празаік і публіцыст Ілья Эрэнбург даслаў у святочны нумар свой нарыс пад назвай «Верная сярод верных».

«Да вайны свет дрэнна ведаў Беларусь, — канстатаваў аўтар. — Я памятаю, як французскія газетчыкі блыталі словы «беларусы» і «белыя рускія». У той жа Францыі праз некалькі год падпольныя газеты пісалі: «Мы павінны натхняцца геройствам беларусаў» — свет, нарэшце, даведаўся, што такое Беларусь! <...> Верная сярод верных, будзь благаслаўлена, Беларусь! На тваім целе многа-многа ран. На тваім чале больш за ўсё лаўраў. Ніколі Радзіма не забудзе тваіх партызан, якія ператварылі зямлю ў непрыступныя савецкія краі».

ПРАЙШЛІ ПЕХАТОЮ 150 КІЛАМЕТРАЎ ЗА ДВА ДНІ

Нарыс А. Кандрацкага «Яны былі першымі» прысвечаны танкістам Тацынскага гвардзейскага корпуса, якія за два дні наступлення па Мінскім напрамку прайшлі лясамі і балотамі больш за 150 кіламетраў.

«Мне хочацца расказаць аб танкістах гэтай брыгады, імёны якіх дастойны быць напісаны на першай старонцы гісторыі вызвалення Савецкай Беларусі, — прызнаецца аўтар і працягвае: — Іх трое. Рускі Кузьма Філімонаў, беларус Аляксандр Басак і украінец Іван Чмель. Простыя савецкія людзі. Да вайны адзін з іх працаваў на трактары на палях Тамбоўшчыны, другі — рамантаваў электраматоры ў Полацку, трэці — працаваў старшынёй сельрады на Палтаўшчыне. Сустрэліся яны ў цяжкія для радзі-

мы дні, пад Сталінградам і селі ў адзін танк: Басак — механікам-вадзіцелем, Чмель — камандзірам машыны, Філімонаў — стралком-радыстам.

<...> На подступах да Мінска на машыну Івана Чмеля напалі тры нямецкія танкі. Гвардзейцы прынялі бой. Метка біла іх гармата. Два нямецкія танкі падбіты. На дапамогу ворагу падаспелі яшчэ тры машыны. Становішча рабілася цяжкім. Але адступіць тады, калі беларус Аляксандр Басак ужо бачыць трубы Мінскага радыёзавода? Ніколі! І Басак націскае на педалі, машына рвецца ўперад. Меткі стрэл, і загарэўся трэці варожы танк. Астатнія павярнулі назад. Гэта была апошняя перашкода на шляху да Мінска».

«ВЯЛІКАЯ ПРАЦА ЎПЕРАДЗЕ...»

Артыкул Якуба Коласа «Жыві, Беларусь!» прасякнуты радасцю — родная зямля вызвалена ад захопнікаў, ужо год як ідзе аднаўленне прадпрыемстваў, калгасаў, адбудованне гарадоў і вёсак.

«Першая гадавіна вызвалення нашай сталіцы застае нас у самым разгары адбудавання краіны, — заўважае Якуб Колас. — Вырваўшыся з нямецкай няволі, народ наш прагне, як да жыватворчай крыніцы, кідаецца да ачагоў свае савецкае культуры. Ужо шмат чаго зроблена за гэты час, але вялікая праца чакае нас уперадзе, шмат цяжкасцей нам трэба пераадолець».

ЗАВОД-ВОІН

У святочным нумары «Звязда» пісала не толькі пра подзвіг воінаў, што вызвалілі краіну, але і пра гераізм тых, што працавалі ў тыле. Завод «Гомсельмаш» у гады Вялікай Айчыннай вайны быў у эвакуацыі. У расійскі горад Курган прыбыло 1100 вагонаў з абсталяваннем, няскончанай прадукцыяй, маёмасцю Гомельскага завода сельскагаспадарчага машынабудавання. Усё гэта паступіла на базу Курганскага машынабудавальнага завода. Разам з абсталяваннем прыбыло 290 кадравых рабочых, 135 інжынерна-тэхнічных работнікаў і 43 служачых. Нарыс «Завод-воін» В. Ляўкова расказвае аб працы «Гомсельмаша» ў Сібіры.

«У спякотнае, гарачае лета, тры годы назад, вось па гэтай жа самай дарозе Барыс са сваімі сябрамі па станку, па рабоце, ехаў на платформе таварнага поезда, які ішоў на ўсход. І разам

з ім і яго сябрамі на шматлікіх платформах ехаў, звязаны і ўскладзены ў вялікія драўляныя скрынкі, іх родны завод. Кожны дзень прыносіў трывожныя ваенныя весткі. Вораг падыходзіў да сцен старажытнага горада, таго горада, які даваўся Барысу пакінуць.

<...>...Людзі, здавалася, наскрозь угрызаліся ў мёрзлую зямлю, Сібірскі мароз трашчаў, а яны, з галавы да ног пакрытыя інеем, нястомна даўбілі зямлю. І станкі, машыны зноў вярталіся да жыцця на новай зямлі».

«ГОСПАДЗІ, ВЫРАТУЙ НАШЫ ДУШЫ!»

Дакументальнае апавяданне «Хлеб» М. Вішнеўскага прысвечана тым беларусам, што ў гады вайны былі вывезены ў Германію на працу.

«Рускіх і беларусаў, украінцаў і палякаў, славакаў і французцаў — усіх іх немцы гналі з сабою на захад. І чым ясней ззаду чуваць быў грукат фронту, тым выразней клалася пятчатка разгубленасці і жаху на твары немцаў і затоеная светлая радасць на твары палоннікаў. Падганяемыя гэтым жахам, хутчэй рухаліся фурманкі, але ж больш павольна рабілася хада здарожаных жанчын і падлеткаў, дзясучат і юнакоў, якіх чорны лёс занёс на гэтую праклёную нямецкую зямлю. Употаў яны аглядаліся назад, цяжка ўздыхалі.

— Хутчэй бы! — гаварыла не па ўросце дробная дзясучына з Магілёўшчыны Антаніна Ганецкая.

— Госпадзі, выратуй нашы душы! — крысіцілася на ўсход пажылая Ганна Гаваркова з Гомельшчыны».

«ТЫСЯЧЫ ЧЫРВОННЫХ СЦЯГАЎ»

Не забыла газета расказаць і пра тое, як ўпрыгожылі сталіцу БССР да Дня вызвалення.

«Учора вечарам у Мінску ярка і весела загарэліся святочныя агні. Пасля чатырохгадовага перапынку зноў заіскрыліся шматлікія электрычныя лямпачкі па Савецкай вуліцы, па вуліцы Карла Маркса, Комсамольскай, Чырвонаармейскай, на плошчы Леніна і Цэнтральным скверы, у парку культуры і адпачынку імені Горкага. Мінск, кожны яго жыхар, як і ўсе працоўныя нашай рэспублікі, адзначае слаўную гадавіну. На плошчах, вуліцах, над домамі, устаноўмамі — усюды палыхаюць тысячы чырвоных сцягаў. Многія дамы ўпрыгожаны зелянню, жывымі кветкамі. Усюды плакаты, лозунгі, транспаранты».

Надзея ЮШКЕВІЧ. yushkevich@zviazda.by

З ГОНАРАМ І ЎДЗЯЧНАСЦЮ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

На досвітку 2 ліпеня 1944 года экіпаж Маторына захапіў нямецкі «Тыгр», які не здолеў перабрацца праз ручай Бродня на заходні бераг. Тры члены экіпажа варожага танка стаялі па пояс у вадзе. Камандзір і механік-вадзіцель сядзелі ў «Тыгры». Рухавік працаваў на ўсю моц. Таму падысці незаўважанымі нашым танкістам было нескладана. Яны спыніліся ў 300 метрах — і вораг быў знішчаны. Танк у якасці трафея забралі з сабой. Раніцай 3 ліпеня, як толькі пачало ўзыходзіць сонца, экіпаж тараніў самаходную прыладу «Фердынанд».

— Калі вызвалілі Астрашыцкі Гародок, гэты «Фердынанд» спрабаваў перагарадзіць шлях нашай брыгадзе і знішчыць усіх танкістаў, — расказвае Аляксандр Фёдаравіч, які тады быў начальнікам штаба 2-га танкавага батальёна. — Экіпаж Маторына мы ўперад адправіць не маглі: пасля знішчальнага ўдару ім трэба было прысці ў сябе. Танкісты рухаліся трэцімі. Наперадзе ішоў экіпаж малодшага лейтэнанта Зайца. Па дарозе на Радашковічы натрапіў на нямецкую «Пантэру». Напэўна, экіпаж спаў, бо Заяц сходу знішчыў яе. Восем кіламетраў баявы дзор прасоўваўся па гэтай дарозе і выйшаў васьм на гэтую паляну.

Ветэран пайшоў да месца, дзе 3 ліпеня 1944 года на подступах да Мінска разгарнулася танкавая бітва, у якой ён браў непасрэдны ўдзел. Наперадзе рухаўся малодшы лейтэнант Заяц, — кажа Аляксандр Фень. — Дайшоў да гэтага месца і пачаў разварочвацца ў кірунку вёскі Беларучы. За ім ішоў танк Гарачава, за вежай якога сядзеў я. Мне было загадана ехаць з гэтым дэзорам: трэба было вучыць моладзь. Толькі мы сюды выйшлі, як нямецкія танкі зрабілі тры выстралы. Нашы танкі гарэлі як запалкі. Маторын меў права даць каманду выскачыць з палаючага танка, але гэтага не зрабіў. Убачыўшы, адкуль страляюць немцы, даў каманду зарадзальніку — і з яго танка, ахопленнага полымем, былі знішчаны тры танкі ворага».

Усе члены экіпажа — Маторын, Пятроў, Карагодзін і Разуваеў — былі ўзнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга. Пасмяротна. За той год Зорку Героя — таксама пасмяротна — атрымаў механік-вадзіцель 277-га танкавага батальёна Рыгор Зубаў. Ён паспеў выскачыць з танка, але яго напаткала варожага куля. Нямапа палеглых было ў тым баі. З усяго батальёна засталася 5 танкаў і каля 20 чалавек. Але групка гітлераўцаў была знішчана.

Аляксандру Феню даручылі камандаваць трыма танкамі з п'яці. Шлях трымалі на Заслаўе і Ракаў. Трэба было перакрыць дарогу фашыстам, якія адступалі з Мінска.

— Бездарожжа, ішлі па забалочаных мясцінах, — успамінае ўдзельнік вызвалення сталіцы.

У той жа дзень танкавая брыгада Аляксандра Феня авалодала Заслаўем. Разагналі каля 400 гітлераўцаў, больш за 60 паліцаў. Там жа вярталіся савецкіх дзясучат, якія былі загрузаны ў пяць вагонаў. Цягнік цудам затрымаўся на станцыі. «Раскруцілі дрот, якім былі зачынены вагоны, а яны як высыпалі адтуль! — успамінае ён. — Насупраць выскачыла дзясучынка, ляціць на мяне, павісла на зніш і плача ва ўсю. А ў мяне самога слёзы цякуць...»

Пра гэта Аляксандр Фёдаравіч аднойчы расказваў у заслаўскай школе. Пасля адзін хлопчык спытаў у ветэрана: «А ці прыгожая была тая дзясучынка?» — «Прыгожая, — адказаў яму танкіст, хоць твар яе мала і бачыў, а потым дадаў: — Прыгожая, бо наша, савецкая».

За беларускую наступальную аперацыю «Баграціён» ветэран атрымаў ордэн Аляксандра Неўскага. Толькі які шлях ён прайшоў да гэтай знакавай падзеі! Аляксандр Фёдаравіч Фень — камандзір танка ў Сталінградскай бітве, удзельнік бітвы пад Курскам. Вызвалаў Украіну, Беларусь, Румынію, Літву, Латвію. Скончыў вайну непадалёк ад Гдыні. За гады ваеннага ліхалецця асабіста знішчыў 12 танкаў праціўніка. Генерал-маёр у адстаўцы ўзнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I-й і II-й ступені, трыма ордэнамі Чырвонай Зоркі, ордэнам «За службу Радзіме ва Узброеных Сілах СССР» III ступені, медалямі «За адвагу», «За баявыя заслугі», «За абарону Сталінграда», «За перамогу над Германіяй» і іншымі. Усяго на парадным кіцелі франтавіка — 7 баявых ордэнаў і 28 медалёў!

...Мы зноў стаім ля помніка аднапалчанам. На ім — прозвішчы тых, хто загінуў на гэтай паляне, толькі дзень не дажыўшы да вызвалення Мінска. І я ўдзячна Аляксандру Фёдаравічу, што ён, у 91-гадовым узросце, не толькі стаў ініцыятарам гэтай ідэі, а яшчэ і арганізаваў цырымонію ўшанавання танкістаў. З аркестрам, урачыстымі залпамі, з ускладаннем вяноў... Думаю, гэтыя векавыя хвоі не памятаюць падобнага. Як не чулі і апоўведаў ветэрана, які 71 год таму таксама быў на гэтай паляне. Перамог і выжыў. Дзякуй яму за Перамогу!

Вераніка КАНЮТА. kanyuta@zviazda.by

ОБЪЯВЛЕНИЕ О ТОРГАХ

Наименование (описание) имущества и его стоимость	Факсимильный аппарат (Panasonic) KX - FT932, начальной стоимостью 1 520 000 рублей; ПЭВМ (системный блок, монитор LG Flatron L192WS, клавиатура, мышь), начальной стоимостью 1 600 000 рублей; Принтер Samsung ML-1250, начальной стоимостью 200 000 рублей; Электрический вентилятор Ufesa Alisse, начальной стоимостью 104 000 рублей; Электронные весы ВР 4149-11БР, №01557, начальной стоимостью 600 000 рублей; Кассовый аппарат ЭКР 3110Ф, начальной стоимостью 1 168 000 рублей. Торговые стеллажи в ассортименте; Кухонная утварь в ассортименте (кастрюли, сковороды, сотейники, наборы ножей, чайники, наборы стаканов, рюмок, тарелки); Сувенирная продукция в ассортименте; Наборы постельного белья в ассортименте; Детские игрушки в ассортименте. Более подробная информация о торгах и перечне реализуемого имущества размещена на сайте Министерства юстиции Республики Беларусь www.vitebskjust.gov.by/ru/
Собственник (владелец) имущества	ЧТУП «Волшебная Дафина» (ул. Молокова, 17, г. Орша).
Местонахождение имущества	г. Орша, ул. Молокова, 17.
Наличие обременений	Не имеется.
Место (адрес), дата и время проведения торгов	Отдел принудительного исполнения управления принудительного исполнения главного управления юстиции Витебского облисполкома г. Витебск, ул. «Правды», 32, каб. 323 17 июля 2015 года в 10.00
Справочная информация об организаторе торгов	Отдел принудительного исполнения управления принудительного исполнения главного управления юстиции Витебского облисполкома 210029, г. Витебск, ул. «Правды», д. 32, каб. 323 Судебный исполнитель Деревнин Сергей Евгеньевич, тел. (0212) 60 09 09. Начальник отдела Бураков Игорь Вячеславович, тел. (0212) 60 09 75
Условия и порядок проведения торгов	1. Подать письменную заявку на участие в торгах и дать подписку об отсутствии препятствий для приобретения имущества, предусмотренных законодательством. 2. Внести задаток в размере 10 процентов от стоимости имущества на депозитный счет управления принудительного исполнения главного управления юстиции Витебского облисполкома № 3642903001037 филиала № 200 – Витебского областного управления ОАО «АСБ Беларусбанк», код 635, УНП 300002505 не позднее 16.00 16 июля 2015 года. Минимальная величина первого шага торгов – 5% стоимости лота. В соответствии с пунктом 1 Указа Президента Республики Беларусь от 05.05.2009 № 232 «О некоторых вопросах проведения аукционов (конкурсов)» возмещение затрат на организацию и проведение торгов осуществляется участником, выигравшим торги.